
Opbrengst Radendag 17 november 2018

In dit document is aan de hand van het doorlopen programma de opbrengst van de Radendag weergegeven. De input is een weergave van de plenaire gedeelten en de 'thema-tafels', zoals door gemeentegriffiers is aangeleverd. Gezamenlijk vormt dit document een van de bouwblokken voor de geactualiseerde meerjarenagenda voor regio Hart van Brabant.

Inhoudsopgave

Opbrengst Radendag 17 november 2018	1
1. Inleiding van de Radendag	2
Mentimeter.....	2
Opening Theo Weterings, burgemeester Tilburg, voorzitter regio Hart van Brabant.....	2
Bas Kapitein, programmadirecteur regio Hart van Brabant van het programmabureau.....	2
2. Inspiratie 'welzijn van de inwoners'	3
Albert-Jan Kruijer – Instituut voor Publieke Waarden	3
Lian Smits – Sterk Huis	3
3. Ronde 1: huidige situatie, nu	4
4. Inspiratie over droom/toekomst onderwijs	9
Emile Aarts – Universiteit van Tilburg.....	9
Jeanne Nuijten – ROC Tilburg.....	9
5. Ronde 2: deze regio in de toekomst	10
6. Inspiratie over droom/toekomst vanuit de ondernemersgeest	12
Marcel Houben – DRI Rubber	12
Hugo Leijtens – Digital MKB.....	12
7. Ronde 3: concreet handelingsperspectief	13
8. Reacties poho-voorzitters	15
Mens & Samenleving - Jeugd.....	15
Mens & Samenleving - participatie	15
Economie	15
<i>Slotwoord Theo Weterings</i>	<i>16</i>

1. Inleiding van de Radendag

Mentimeter

Ter opwarming nodigt Richard gemeenteraadsleden uit om via menti.com een mening te geven over het functioneren van de regio. **Welk cijfer geeft u het functioneren van de regio?**

Cijfer	aantal stemmen
1	3
2	5
3	36
4	30
5	2

“Als regio in vergelijking met tien jaar terug trekken we heel gezamenlijk terug. Ik krijg nu wel de indruk dat we iets nieuws gaan doen”.

“Ik heb een 4 gegeven, met name vanwege financiën jeugdzorg”.

“Ik heb een 4 gegevens, we zijn goed bezig, maar we kunnen een 5 gaan halen!”.

Opening Theo Weterings, burgemeester Tilburg, voorzitter regio Hart van Brabant

“Op de vraag over het functioneren van de regio, antwoord ik een 4. Het kan altijd beter, maar we zijn een heel eind op de goede weg. Heel tevreden dat veel mensen een 3 en een 4 geven, daarin zie ik een positieve insteek. We spreken van een nieuwe, geactualiseerde SMA om daarin de nieuwe generatie raadsleden de ruimte te geven om onderwerpen op de kaart te zetten voor 2030. Ook kunnen we focus en aanscherping overnemen uit de recent geformuleerde bestuurs- en coalitieprogramma’s. We doen deze aanscherping van de SMA in relatief korte periode, omdat samenwerkende regio’s krachtig kunnen staan zijn richting landsbestuur maar ook op Europees niveau. Het programma tijdens deze Radendag is dusdanig ingericht dat je in discussie met elkaar highlights kunt vaststellen. Geef vandaag aan wat jullie ambities zijn dan kan het algemeen bestuur daar mee aan de slag.

Bas Kapitein, programmadirecteur regio Hart van Brabant van het programmabureau

Er ligt een mooie SMA van 2016-2020, maar evengoed is het goed om te kijken of die nog houdbaar en actueel is. Nieuwe bestuursakkoorden, gesprekken binnen Midpoint Brabant, landelijke ontwikkelingen van wet- en regelgeving kunnen aanleiding zijn voor bijstellen van koers of aanbrengen van accenten. Om tot actualisatie van de SMA te komen, hebben we een aantal zaken ingericht. Het programmabureau faciliteert veel, de gelegenheidsregiogriffie en de klankbordgroep van raadsleden hebben meegeholpen in de voorbereiding van deze dag. Na deze Radendag is een volgend moment Hart van Brabant-dag: 13 december. We verzamelen, samen met Birch Consultants, data in interviews, analyse vanuit bestuursakkoorden en *evidence based* trendanalyse. De hele verzameling leidt in december tot een eerste product. Dit wordt begin januari ambtelijk en bestuurlijk besproken. Eind januari gaat het naar colleges en gemeenteraden voor een review. Afhankelijk van Raden die een Verenigde Vergadering willen hiervoor, zou deze in maart 2019 kunnen worden georganiseerd. Dit zou kunnen leiden tot aanpassing van het stuk en in een vorm die u wenst. Tot slot het filmpje ‘civil society’ ter inspiratie over een toekomstbestendige samenwerking, zoals we die in deze regio willen nastreven.

---

2. Inspiratie 'welzijn van de inwoners'.

Albert-Jan Kruijer – Instituut voor Publieke Waarden

In de huidige SMA (2016-2020) staat dat het effectiever, goedkoper, beter moet. Nergens staat vermeld dat het rechtmatig moet. Als het gaat om samenwerking in regio Hart van Brabant op het gebied van Wmo en Jeugdwet, loopt regio Hart van Brabant voorop. Het is een fragiel systeem, zeker als we met financiële tekorten kampen, val niet terug maar kies de weg vooruit. Het jaar 2015 was een decentralisatie jaar, 2016 was transitie en nu komen we in transformatie terecht. Neem de tijd om daar goed over na te denken. Kijk eerder tien jaar vooruit dan twee jaar. Jullie zijn een van de weinige mensen in het systeem die de rust kunnen en moeten bewaren. Een integrale aanpak is nodig: als je op zorg wilt bezuinigen, moet je investeren in sociale zekerheid. Er is behoefte aan een groot ontschot budget sociaal domein voor integrale aanpak. Integrale data verzameling. Maak u er maar vast klaar voor. Dat moet op uw gezamenlijke SMA staan!

Lian Smits – Sterk Huis

We doen op dit moment niet de dingen die het beste helpen. We wachten tot het probleem heel groot is en dan gaan we ingrijpen. Met als gevolg: langdurige trajecten die veel geld kosten. Mijn pleidooi en bezinningsmoment in de transformatie: van individueel en probleemgestuurd naar collectief en preventies. Hoe gaan we de volgende fase anders en voor kinderen en gezinnen beter inrichten? Data die we tot onze beschikking hebben, moeten we gebruiken om te weten waar kwetsbaarheden (gaan) ontstaan. Op die manier staan we aan de voorkant steviger in ons beleid. Durf anders te denken dan we nu doen. Wat gaan we meten? Meten we naast aantallen ook kwaliteit? Geld is niet het probleem: we moeten het anders organiseren. Ik ben blij dat we als regio bij het Rijk op de agenda staan die het samen doet en echt op zoek is naar de andere manier van werken. Meer van hetzelfde gaat ons niet helpen, daar is iedereen het over eens. Ik hoop van harte dat u daar aan meebouwt de komende jaren.

3. Ronde 1: huidige situatie, nu.

In de eerste ronde beginnen we met het 'nu'. We starten met 'leestijd' van een samenvatting van gerealiseerde doelen uit SMA 2016-2020. Er zijn tien tafels ingericht met een eigen thema. Naast de portefeuilles van de domeinen mens en samenleving, leefomgeving en milieu en economie zijn er ook tafels over positionering en governance.

Legenda:

Goed, nog steeds actueel of nodig, gaan we mee door

Niet meer actueel of nodig

Aanpassen, gaan we mee door maar in bijgestelde vorm

Nieuwe ambitie, voegen we toe.

Thematafel	Wat mag blijven en wat willen we toevoegen aan SMA 2016-2020?	
1. M&S - Jeugd	 <ul style="list-style-type: none"> - Jeugd beter in beeld - Resultaatgericht werken - Koersdocument Jeugd - Sterk huis / Veiligheidshuis - Het besef dat het anders moet en kan - Handelen vanuit dezelfde waarde 	 <ul style="list-style-type: none"> - Minder administratie - Volledige ontschotting budgetten - Ontwikkeling van de kosten
	 <ul style="list-style-type: none"> - Meer inzetten op preventie - Koersdocument meenemen t.o.v. SMA 2016-2020 - Eenduidige productcodes hanteren binnen gemeenten 	 <ul style="list-style-type: none"> - Integraler in de regio - Over eigen grenzen heen stappen - Nog meer inzetten op samenwerken - Wachttijden verlagen - Bureaucratische kosten reduceren - Aanscherping op preventie en samenwerking. - Schoolklassen van behapbare omvang/grootte - Stuurgroep vanuit regio – met raadsleden - Specifieke klankbordgroep jeugd - Zorgaanbieder ontzorgen op gebied van administratie

<p>2. M&S - Wmo</p>	<p><i>Prioriteiten:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zorg op maat. 2. Anders durven denken. 3. Lokaal op maat. <table border="1" data-bbox="469 416 1394 913"> <tr> <td data-bbox="469 416 916 555"> <ul style="list-style-type: none"> - Samen inkopen - Samenwerking en best practices komt op gang </td> <td data-bbox="916 416 1394 555"> <p>Sluitende aanpak voor personen met verward gedrag: absoluut niet gerealiseerd.</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="469 555 916 913"> <p>Woonissues aanpassen voor senioren</p> </td> <td data-bbox="916 555 1394 913"> <ul style="list-style-type: none"> - Anders durven doen - Lokaal op maat - Per cliënt/gezin 1 regiehouder - Dementievriendelijke regio - Eenvoudiger procedures - De vergrijzing slaat toe, dus ook Wmo! - Aandacht voor ouderenwerkloosheid - Minder en eenvoudiger wet- en regelgeving - Meer aandacht voor laaggeletterdheid </td> </tr> </table>	 <ul style="list-style-type: none"> - Samen inkopen - Samenwerking en best practices komt op gang 	 <p>Sluitende aanpak voor personen met verward gedrag: absoluut niet gerealiseerd.</p>	 <p>Woonissues aanpassen voor senioren</p>	 <ul style="list-style-type: none"> - Anders durven doen - Lokaal op maat - Per cliënt/gezin 1 regiehouder - Dementievriendelijke regio - Eenvoudiger procedures - De vergrijzing slaat toe, dus ook Wmo! - Aandacht voor ouderenwerkloosheid - Minder en eenvoudiger wet- en regelgeving - Meer aandacht voor laaggeletterdheid
 <ul style="list-style-type: none"> - Samen inkopen - Samenwerking en best practices komt op gang 	 <p>Sluitende aanpak voor personen met verward gedrag: absoluut niet gerealiseerd.</p>				
 <p>Woonissues aanpassen voor senioren</p>	 <ul style="list-style-type: none"> - Anders durven doen - Lokaal op maat - Per cliënt/gezin 1 regiehouder - Dementievriendelijke regio - Eenvoudiger procedures - De vergrijzing slaat toe, dus ook Wmo! - Aandacht voor ouderenwerkloosheid - Minder en eenvoudiger wet- en regelgeving - Meer aandacht voor laaggeletterdheid 				
<p>3. M&S - Participatie</p>	<table border="1" data-bbox="469 976 1394 1189"> <tr> <td data-bbox="469 976 932 1066"> </td> <td data-bbox="932 976 1394 1066"> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="469 1066 932 1189"> </td> <td data-bbox="932 1066 1394 1189"> </td> </tr> </table>				
					
					
<p>4. L&M- Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting</p>	<p><i>Prioriteiten:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Regionale transportroutes, bereikbaarheid, snelfietsroutes. 2. Gezonde leefomgeving en samenwerking van landschappelijke aard. 3. Stikstof aanpak. <table border="1" data-bbox="469 1406 1394 1933"> <tr> <td data-bbox="469 1406 948 1720"> <ul style="list-style-type: none"> - Sociaal domein samenwerking - Werkgelegenheidsprojecten - Oplossing van verkeersproblemen - Proeftuin Goirle Omgevingswet - Vitaal Leisure / Landschap - Samenwerking van landschappelijke aard - Van Gogh nationaal park - Transportroutes / snelfietswegen + regionale bereikbaarheid </td> <td data-bbox="948 1406 1394 1720"> <p>Te hoop lopen tegen gaswinning (heeft totaal geen zin)</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="469 1720 948 1933"> <p>Regionale huisvesting arbeidsmigranten</p> </td> <td data-bbox="948 1720 1394 1933"> <ul style="list-style-type: none"> - Onderzoek: wat wil men? Waar is de vraag voor? Creatief omgaan met ruimte - Meer integraal werken gemeente regio. - Ambtelijke uitwisseling - Beleidsuitwisseling </td> </tr> </table>	 <ul style="list-style-type: none"> - Sociaal domein samenwerking - Werkgelegenheidsprojecten - Oplossing van verkeersproblemen - Proeftuin Goirle Omgevingswet - Vitaal Leisure / Landschap - Samenwerking van landschappelijke aard - Van Gogh nationaal park - Transportroutes / snelfietswegen + regionale bereikbaarheid 	 <p>Te hoop lopen tegen gaswinning (heeft totaal geen zin)</p>	 <p>Regionale huisvesting arbeidsmigranten</p>	 <ul style="list-style-type: none"> - Onderzoek: wat wil men? Waar is de vraag voor? Creatief omgaan met ruimte - Meer integraal werken gemeente regio. - Ambtelijke uitwisseling - Beleidsuitwisseling
 <ul style="list-style-type: none"> - Sociaal domein samenwerking - Werkgelegenheidsprojecten - Oplossing van verkeersproblemen - Proeftuin Goirle Omgevingswet - Vitaal Leisure / Landschap - Samenwerking van landschappelijke aard - Van Gogh nationaal park - Transportroutes / snelfietswegen + regionale bereikbaarheid 	 <p>Te hoop lopen tegen gaswinning (heeft totaal geen zin)</p>				
 <p>Regionale huisvesting arbeidsmigranten</p>	 <ul style="list-style-type: none"> - Onderzoek: wat wil men? Waar is de vraag voor? Creatief omgaan met ruimte - Meer integraal werken gemeente regio. - Ambtelijke uitwisseling - Beleidsuitwisseling 				

		<ul style="list-style-type: none"> - Lokale kwalitatieve woningbouwbehoefte onderzoek - Congestie N261 i.v.m. logistieke hotspots Tilburg / Waalwijk - Huisvesting doelgroepen - Gezonde leefomgeving - Investering in duurzaamheid - Programmatische aanpak stikstof 				
<p>5. L&M - Mobiliteit</p>	<p><i>Prioriteiten:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Files A58 / oplossen fileprobleem - Mogelijkheden openbaar vervoer / regionale aanpak OV - Meer innovaties (betrek onderwijs hier bij) / pilots / andere vormen van vervoer / platform vrachtverkeer - Verbetering afstemming gemeenten & bedrijfsleven 	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td data-bbox="469 801 943 999" style="width: 50%; vertical-align: top;"> <p style="text-align: center;"></p> <ul style="list-style-type: none"> - Weg Tilburg-Waalwijk is enorm verbeterd door ongelijkvloerse kruisingen - Toeristische fietsroutes /knooppunten - Regionaal contact om visie te maken </td> <td data-bbox="943 801 1396 999" style="width: 50%; vertical-align: top;"> <p style="text-align: center;"></p> <p>Voor de herkenbaarheid, zijn deze met een © aangegeven.</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="469 999 943 1704" style="vertical-align: top;"> <p style="text-align: center;"></p> <ul style="list-style-type: none"> - Files (duurzaamheid / luchtverontreiniging) - N261: verbinding is te beperkt - Noord-Oost Tangent aanpassen - A58: topprioriteit - Verdubbelen capaciteit A58, richting Breda, Eindhoven, Waalwijk - Kernen aansluiten op openbaar vervoer - Slecht openbaar vervoer (kernen, mensen met beperking, ouderen) - Snelfietspad is iets anders dan een bewegwijzerde zigzag-oversteek-zoek het uit route - Echte snelfietsroutes aanleggen. Veilig, los van woonstraten /kruisingen - Opstellen van een gezamenlijk snelfietspadplan voor Hart van Brabant. Vrijliggend met voorrang - Logistiek promoten betekent meer vrachtverkeer. Kan dat niet anders? Goederentrein? - Smart mobility kosteloos en toegankelijk - Mobiliteit kent weinig wat goed gaat (HD) </td> <td data-bbox="943 999 1396 1704" style="vertical-align: top;"> <p style="text-align: center;"></p> <ul style="list-style-type: none"> - Mobiliteit N261 (denk ook aan forenzen en logistiek Tilburg/Waalwijk, Efteling, bereikbaarheid kernen) - Efteling: waarom geen transferia op drukke dagen. Op afstand parkeren en met de bus. Kan bij de Floriade; dus ook hier - Te weinig innovaties - Droom: werk en werkgevers en werknemers vestigen waar werk is; geen te veel vervoer - Positie logistiek gebruiken om bereikbaarheid te verbeteren. Samenwerking politiek en bedrijfsleven </td> </tr> </table>	<p style="text-align: center;"></p> <ul style="list-style-type: none"> - Weg Tilburg-Waalwijk is enorm verbeterd door ongelijkvloerse kruisingen - Toeristische fietsroutes /knooppunten - Regionaal contact om visie te maken 	<p style="text-align: center;"></p> <p>Voor de herkenbaarheid, zijn deze met een © aangegeven.</p>	<p style="text-align: center;"></p> <ul style="list-style-type: none"> - Files (duurzaamheid / luchtverontreiniging) - N261: verbinding is te beperkt - Noord-Oost Tangent aanpassen - A58: topprioriteit - Verdubbelen capaciteit A58, richting Breda, Eindhoven, Waalwijk - Kernen aansluiten op openbaar vervoer - Slecht openbaar vervoer (kernen, mensen met beperking, ouderen) - Snelfietspad is iets anders dan een bewegwijzerde zigzag-oversteek-zoek het uit route - Echte snelfietsroutes aanleggen. Veilig, los van woonstraten /kruisingen - Opstellen van een gezamenlijk snelfietspadplan voor Hart van Brabant. Vrijliggend met voorrang - Logistiek promoten betekent meer vrachtverkeer. Kan dat niet anders? Goederentrein? - Smart mobility kosteloos en toegankelijk - Mobiliteit kent weinig wat goed gaat (HD) 	<p style="text-align: center;"></p> <ul style="list-style-type: none"> - Mobiliteit N261 (denk ook aan forenzen en logistiek Tilburg/Waalwijk, Efteling, bereikbaarheid kernen) - Efteling: waarom geen transferia op drukke dagen. Op afstand parkeren en met de bus. Kan bij de Floriade; dus ook hier - Te weinig innovaties - Droom: werk en werkgevers en werknemers vestigen waar werk is; geen te veel vervoer - Positie logistiek gebruiken om bereikbaarheid te verbeteren. Samenwerking politiek en bedrijfsleven
<p style="text-align: center;"></p> <ul style="list-style-type: none"> - Weg Tilburg-Waalwijk is enorm verbeterd door ongelijkvloerse kruisingen - Toeristische fietsroutes /knooppunten - Regionaal contact om visie te maken 	<p style="text-align: center;"></p> <p>Voor de herkenbaarheid, zijn deze met een © aangegeven.</p>					
<p style="text-align: center;"></p> <ul style="list-style-type: none"> - Files (duurzaamheid / luchtverontreiniging) - N261: verbinding is te beperkt - Noord-Oost Tangent aanpassen - A58: topprioriteit - Verdubbelen capaciteit A58, richting Breda, Eindhoven, Waalwijk - Kernen aansluiten op openbaar vervoer - Slecht openbaar vervoer (kernen, mensen met beperking, ouderen) - Snelfietspad is iets anders dan een bewegwijzerde zigzag-oversteek-zoek het uit route - Echte snelfietsroutes aanleggen. Veilig, los van woonstraten /kruisingen - Opstellen van een gezamenlijk snelfietspadplan voor Hart van Brabant. Vrijliggend met voorrang - Logistiek promoten betekent meer vrachtverkeer. Kan dat niet anders? Goederentrein? - Smart mobility kosteloos en toegankelijk - Mobiliteit kent weinig wat goed gaat (HD) 	<p style="text-align: center;"></p> <ul style="list-style-type: none"> - Mobiliteit N261 (denk ook aan forenzen en logistiek Tilburg/Waalwijk, Efteling, bereikbaarheid kernen) - Efteling: waarom geen transferia op drukke dagen. Op afstand parkeren en met de bus. Kan bij de Floriade; dus ook hier - Te weinig innovaties - Droom: werk en werkgevers en werknemers vestigen waar werk is; geen te veel vervoer - Positie logistiek gebruiken om bereikbaarheid te verbeteren. Samenwerking politiek en bedrijfsleven 					
<p>6. L&M - Duurzaamheid</p>	<p style="text-align: center;"></p> <p>Behoud de pracht van het platteland en zet daarom in op agrarische sector (Green Deals)</p>	<p style="text-align: center;"></p> <p>Te hoop lopen tegen gaswinning (heeft totaal geen zin)</p>				

	 <ul style="list-style-type: none"> - Aanhaken van Raden en communiceren over de klimaattafel - Best practices delen en verbinden - Transitie veehouderij inzetten op verduurzaming - Meer inzetten op energiereductie vanuit gedragsverandering - Circulair gebruik van grondstoffen - Klimaattafel als regionale opgave - Hoe ver zijn we? Communicatie schept betrokkenheid. 	 <ul style="list-style-type: none"> - Waterstoftankstations - Toevoegen N629 - Inzetten op gedragsverandering in wonen (consuminderen, mobiliteit etc.). - Geen fossiele energiebronnen meer - Duurzaam bouwen - Criteria opstellen voor CO2 neutraal - Voordelen voor ondernemers en gezinnen benadrukken. - Hernieuwbare energie - Veel kansen op energie-neutrale logistiek - Ambitie: 100% energievoorzienende regio - Heel HvB klimaatproof - Stadsverwarming 2.0 - Bestaande woningen zijn zo goed mogelijk geïsoleerd - Gezamenlijk geformuleerde energietransitie, en niet gefragmenteerd zoals nu het geval is - Wijkaanpak: bijvoorbeeld warmtenet. - Regionaal Energie Plan
<p>7/8. Economie</p>	 <ul style="list-style-type: none"> - Huidige ambities, die intensiveren - HvB is de krachtige innovatie regio op gebied van logistiek - Regio HvB uniek met vier steden dicht bij elkaar. - Inzet op leisure is goede zaak - Samenwerken in lobby en subsidie 	 <p>Moeten we ons wel blijven profileren als logistiek? We krijgen de vacatures niet meer gevuld.</p>
<p>9. Positionering</p>	<p><i>Prioriteiten:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sociale innovatie is tot op heden niet gelukt. 2. We wedden momenteel op meerdere paarden. 3. We zijn in gesprek: onze kleine omvang heeft voordeel. 	
 <ul style="list-style-type: none"> - Woningbouwprogramma: inwoners van de regio in balans met arbeidsmigranten. - Aansluiting lokaal onderwijs en lokale arbeidsmarkt - Topontsluiting – wegenstructuur 	 <ul style="list-style-type: none"> - Verdubbeling aantal bedden/overnachtingen - Investeren in zakelijke leisure markt - Jeugdwerkloosheid op de agenda - Behoud van jonge medewerkers - Arbeidsmarkt die werkt voor iedereen - Innovatieve datagedreven care and cure sector - Meer focus op gezondheids- en welzijnssector 	

	 <ul style="list-style-type: none"> - Tilburg kijkt naar buiten: de attitude van centrumgemeente - Tilburg = aan elkaar gegroeide dorpen - Evenveel stemrecht voor alle gemeenten - Toonzetting - Veel kernen op kleine oppervlakte 	 <ul style="list-style-type: none"> - Logistiek is nu nog vooral dozen schuiven - Nog weinig echte maakindustrie - Maakindustrie en sociale innovatie
<p>10. Governance</p>	 <p>Nederlander en buitenlander meer dagen hier laten verblijven.</p>	 <ul style="list-style-type: none"> - In Jeugdzorg voorop lopen - Impact van technische innovatie verbeteren voor mensen - Aansluiten bij initiatieven in de gemeente - "Soms nee zeggen tegen mooi dingen om ja te kunnen zeggen op grote dingen!"
	<p><i>Prioriteiten:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Minder bureaucratie - Meer lef en daadkracht - Even niet naar de regels kijken - Meer vrijheid en vertrouwen geven - Van plan, plan, plan naar Plan do, plan do - Successen delen fysiek en digitaal - Scenario's/keuzes als opbouw voor de SMA. 	
	 <ul style="list-style-type: none"> - Samenzijn, zoals deze Radendag - Samenwerkingscultuur - Een platform, structuur waar we elkaar ontmoeten van waaruit samenwerking ontstaat. - Ver vooruit kijken - SMA met input van stakeholders - Verenigde Vergadering bevalt goed - Klankbord commissie - Groeien van de huiskamer = cultuur = groeien van vertrouwen 	 <ul style="list-style-type: none"> - Regionaal samenwerking is <u>niet</u> achter een centrumstad aan lopen - Te veel betekent onoverzichtelijk: kies voor beperkt aantal onderwerpen dus voor kwaliteit i.p.v. kwantiteit.
	 <ul style="list-style-type: none"> - Belangrijker om bestaande visie uit te voeren dan te herijken - Blijvend in contact - Raadsleden meer zicht op voortgang/uitvoering van regionale projecten - Regionale en lokale agenda meer verbinden - Transparantie en verantwoording, informatievoorziening - Van plan plan plan, naar plan – do. Meer doen! 	 <ul style="list-style-type: none"> - Succesfactoren 2x per jaar delen? (fysiek en digitaal) - Werkgroepen? - Inhoudelijke dialoog met raadsleden over kaders, uitvoering en evaluatie. - De trekkers meer vrijheid van handelen - Meer doen en succes communiceren - Eigenheid van gemeenten bewaren - Scenario's/keuzes als opbouw van de SMA - Minder bureaucratie en meer lef/daadkracht.

---

4. Inspiratie over droom/toekomst onderwijs

Emile Aarts – Universiteit van Tilburg

Volgend jaar vieren we 100 jaar hoger onderwijs in Tilburg en omgeving. Deze aandacht kunnen we in ons regionale voordeel laten werken. Vroeger vormde het onderwijs het DNA van Tilburg. Waarde creëren uit data, gezondheid, maatschappij en dat meer werkbaar maken. We zijn verbindingen aan het maken. *Claim to fame* uitbreiden over provinciegrenzen. Brabant is dé onderwijsprovincie van Nederland, ook internationaal gezien. Het enorme bedrijfsleven om ons heen schreeuwt om talent. De digitalisering is daarvan de inhoudelijke component. We hebben veel te bieden als regio!

Jeanne Nuijten – ROC Tilburg

MBO'ers zijn de motor van onze economie. In Midden-Brabant is 80% MBO-opgeleid, stelt zij. Om een gezonde economie te blijven, moet de regio enorm inzetten op leven lang ontwikkelen. Bedrijven meenemen in nieuwe ontwikkelingen, nieuwe beroepen, nieuwe bedrijfsvoering om ze gezond te houden. Het ideale scenario voor mij is een goed functionerend ecosysteem. Voortdurend in gesprek over werknemer, mensen met uitkering richting de arbeidsmarkt te begeleiden. Bundel uw krachten en kijk breder dan je eigen gemeente. Samen een prachtig opleidingsportfolio samenstellen. Dan neemt de slagkracht toe.

5. Ronde 2: deze regio in de toekomst

Deze ronde een 'tabula rasa'. Een wit blad. Een nieuwe groep, met een nieuw thema. We gaan de toekomst in. Durf te dromen regio Hart van Brabant van de toekomst!

Thematafel	Ik vind dat Hart van Brabant de komende periode meer aandacht moet besteden aan:
1. M&S - Jeugd	<ul style="list-style-type: none"> - Vroegtijdige signalering - Resultaatgericht - Regionale samenwerken en elkaar versterken - Preventief werken - Verhouding algemene voorzieningen en maatwerk is omgekeerd - Vergaande integratie basisschool en zorg
2. M&S - Wmo	<ul style="list-style-type: none"> - Alle schotten de wereld uit. - Bestaanszekerheid. - Saamhorigheid door gezamenlijkheid.
3. M&S - Participatie	<ul style="list-style-type: none"> - De regio speelt belangrijk rol om werkgevers te helpen in hun strategisch plan voor arbeid. Op die manier realiseren we een inclusieve samenleving. - Onderwijs is levenslang toegankelijk en betaalbaar. - Werken moet lonen. - Zoveel mogelijk mensen doen me - Arbeidsethos – opleiden op karakter - Jongeren vaste contracten bieden.
4. L&M - ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	<ul style="list-style-type: none"> - Uitblinker in hernieuwbare energie projecten - Duurzamer woningaanbod gerealiseerd - Grote stappen richting milieudoelinden gezet - Heel veel herontwikkelde industrieterreinen - Hergebruik van materialen is in deze regio de norm - Wonen voor alle doelgroepen: werk, ontspanning, cultuur in de omgeving - Een Brabant waarin iedereen die dat wil een betaalbaar huis heeft: koop of huur - Jongeren vinden woning in hun eigen omgeving - Senioren in aangepaste woning blijven zolang dat mogelijk is - Geen verloedering in het buitengebied - Een Brabant waar water, lucht en grond weer gezond zijn. - Regio waarin de balans gevonden is tussen onze doelen zoals ze nu zijn en daarin excelleren. - Complementair decentraal voorzieningen niveau. - Tempo! Handen uit de mouwen. - Minder files, want we hebben het vrachtverkeer kunnen reduceren door de vracht per schip beter mogelijk te maken - Doorontwikkeling moderne fietsprovincie - We bouwen circulair - Meer woningen geclusterd voor zorgmogelijkheden. - Aandacht voor luchtkwaliteit, geluid en natuur

	<ul style="list-style-type: none"> - “Regio waar de Omgevingswet heeft geleid tot een koploperpositie in balans alle facetten van de wet” - Herbestemming van agrarische panden en omgeving
5. L&M - Mobiliteit	<ul style="list-style-type: none"> - “Schone” scheepvaart. Hart van Brabant introduceert “de Tesla voor de binnenvaart”. - Koppeling met wonen en openbaar vervoer - Snel laadstations en meer oplaadpunten. - Koppeling mobiliteitssystemen (o.a. autoverkeer → trein; parkeerplaatsen bij station) - Meer snelfietsroutes - Dichterbij- /thuis werken (invloed Midpoint Brabant? / samenwerking gemeenten – bedrijven etc.)
6. L&M Duurzaamheid	<ul style="list-style-type: none"> - Duurzame energie volop. - Gezamenlijke aanpak - Heel Hart van Brabant klimaatproof - Bestaande woningen zijn allemaal zo goed mogelijk geïsoleerd - Samen de transitie vormgeven - Green Deals en innovatie
7/8. Economie	<ul style="list-style-type: none"> - Bedrijven investeren in talentontwikkeling - Waardering voor mbo: talentgericht opleiden i.p.v. laag-midden-hoog - Bestuur agendeert, bedrijfsleven doet. - Regio/overheid in faciliterende rol, niet in de uitvoering.
9. Positionering	<ul style="list-style-type: none"> - Zijn we in 2030 gemeente Hart van Brabant? - We zijn een krachtige regio met intensieve samenwerking met andere regio’s. - Onze regio heeft een eigen identiteit; dicht bij burgers met passend maatwerk. - Aansluiting arbeidsmarkt en opleiding zoeken we in de regio. Bijvoorbeeld: aansluiten bij stageplekken met lokaal bedrijfsleven.
10. Governance	<ul style="list-style-type: none"> - Herkenbaarheid gemeentes behouden - Geen dubbele discussies in gemeenten en regio: grensoverstijgende onderwerpen alleen in regio besluiten. Het is voor iedereen in de regio duidelijk welke onderwerpen dit zijn. - Van elke raad iemand in bestuur over een specifiek issue - We zetten het algemeen belang boven eigen belang - We focussen op wat ons verbindt - We zijn een organisch ecosysteem

---

6. Inspiratie over droom/toekomst vanuit de ondernemersgeest

Marcel Houben – DRI Rubber

“Als we nog langer wachten hoeven we niks meer te doen, want dan doet de natuur het voor ons”. Bij twee familiebedrijven actief. Droom die ik heb: totale energierekening (80-90mln) binnen de lokale samenleving houden. De restwarmte van Waalwijk in kaart gebracht in de Warmtekansenkaart. Het kost 400-500 miljoen om dit te realiseren. Energie inzetten voor opleiding, onderwijs, werkgelegenheid. Een plaatje van een bijpassende governance bij zo’n aanpak.

Hugo Leijtens – Digital MKB

Praktisch voorbeeld van een stukje innovatie. Geboren en getogen in Waalwijk. Internationale carrière doorgemaakt en uiteindelijk weer in Waalwijk beland. Hoe kan ik met mijn kennis een nuttige bijdrage leveren aan de samenleving in deze regio? Een digitale transformatie voor het MKB versterken. Er is sprake van een gat tussen waar de wereld naartoe gaat en waar de gemiddelde ondernemer zich op dagbasis mee bezig houdt. Groot thema voor MKB’ers is parkeren: wordt vaak doorgestuurd naar gemeenten. Kosten van parkeren overdragen aan de ondernemers; kosten neerleggen bij de partijen waar en hoort. Komt u met de fiets in de stalling, dan wordt u beloond met een drankje. Allerlei initiatieven en concrete voorbeelden om de ondernemers.

7. Ronde 3: concreet handelingsperspectief

Welke activiteiten en opdrachten kunnen concreet worden geformuleerd voor de periode 2019-2023?

Thematafel	Ik vind dat Hart van Brabant de komende periode meer aandacht moet besteden aan:
1. M&S - Jeugd	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ontschotting op lokaal en regionaal niveau. Enerzijds in gelden, maar ook in domeinen. 2. Vertrouwen geven aan zorgaanbieders. Sturen op resultaat. Goede afspraken maken met zorgaanbieder. 3. Klankbordgroep Jeugd in de regio. Oproep om die specifiek op Jeugd in te richten. Maandelijks bij elkaar. Om informatie vroegtijdig en snel te krijgen. 4. Een registratiesysteem voor zorgaanbieder als gemeente. Bureaucratische en administratieve proces doorbreken daarmee. 5. Preventieve en proactieve aanpak. Onderwijs hier bij betrekken.
2. M&S - Wmo	<ol style="list-style-type: none"> 1. Omgevingsvisie/herijking woonvisie 2. Vanuit buurt en wijk redeneren. Regionale samenwerking zoeken in meer ondersteuning en kennis uitwisselen 3. Experimenten met regeloos organiseren van Wmo.
3. M&S - Participatie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Leven Lang Ontwikkelen mogelijk maken 2. Onderwijs voor bredere groep toegankelijk maken 3. Loketten jungle aanpakken 4. Aantrekkelijke arbeidsmarkt voor Nederlanders en senioren 5. Begeleiding van statushouders naar werk
4. L&M - ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	<ol style="list-style-type: none"> 1. Circulaire economie. Veel stemmen 2. Duurzame energie. Transitie. Agrarische sector ook in buitengebied. 3. Woningnood: alles wat met wonen te maken heeft. Focus op starters. 4. Fysieke veilige woonomgeving. Goede balans tussen ondernemen en goede leefomgeving.
5. L&M - mobiliteit	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lobby naar andere overheden om werk te maken van de files zoals wij die ervaren. 2. Snelfietsroutes uitbreiden en verbeteren. 3. Meer gebruik maken van proeftuinen slimme mobiliteit die er zijn. 4. Eerste waterstofstation van Nederland realiseren in Hart van Brabant
6. L&M - duurzaamheid	<p>Veel informatie ontbreekt om een goed inzicht te maken. Daar ligt wat ons betreft meteen de eerste opdracht.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Goed inzicht maken van agenda's bij gemeenten van de regio, voorzien van goede gezamenlijke ambitie en afspraken. 2. Gezamenlijk gaan voor de geformuleerde duurzaamheidsambitie. Tussen gemeenten goede afspraken maken wie wat doet.

	<ol style="list-style-type: none"> 3. Bedrijfsleven meenemen in de ambitie. Daar valt veel winst te behalen. Een concrete opdracht voor Hart van Brabant.
7/8. Economie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Waardering 2. Hart van Brabant is een regio waar je wilt zijn. Als je hier wil zijn, wil je hier ook werken. 3. Talentontwikkeling
9. Positionering	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kennis delen met het oog op <i>evidence based</i> kiezen 2. Onze sterkten aanbieden: per gemeente kijken wat de krachten zijn. 3. Bij burgers brengen en halen. Democratisering en legitimiteit van de regio. 4. Onze sterkten aanbieden aan andere regio's: opschaalbaarheid.
10. Governance	<ol style="list-style-type: none"> 1. Over de schaduw heen stappen. 2. We zoeken naar nieuw systeem, maar hoeven misschien alleen maar het oude systeem te laten vallen. 3. 'Ontscholing', zoals in democratisch onderwijs. 4. Lokale identiteit en regionale samenwerking. Misschien wel twee organen: lokaal en een voor regionaal.

---

8. Reacties poho-voorzitters

Hieronder de toelichting van een aantal poho-voorzitters in de vorm van een samenvatting van de ingebrachte inhoud tijdens deze dag. Deze lijst is niet compleet, omdat niet alle poho-voorzitters aanwezig waren om een samenvatting te verzorgen.

Mens & Samenleving - Jeugd

Door: Aletta van der Veen – poho-voorzitter Jeugd.

Gependeld tussen alles voor sociaal domein en Jeugd. Het is heel moeilijk om uit de casuïstiek te komen. Moeilijk om een duidelijke formulering te kiezen voor SMA.

Wel paar zaken die goed passen bij weg die we al zijn ingeslagen. Ontschotten, zowel financieel als praktisch.

Mens & Samenleving - Wmo

Door: Peter van Steen – poho-voorzitter maatschappelijke ontwikkeling.

Ontschotting kwam heel duidelijk naar voren. Overeenkomst met Jeugd. Regionaal, maar ook gemeentelijk. Per domein ontschotten. Op dit thema: dichtbij de mensen blijven. In de buurt, in de wijk zaken ontwikkelingen die voor onze inwoners belangrijk zijn. Regionale samenwerking als back-up voor nieuwe ideeën proeftuinen bij ons te implementeren. Veel betrokken mensen met visie op de inhoud. Inclusie maatschappij. Thema's die we mee moeten nemen. De punten die Aletta al mee gaf, die onderwerpen zijn inderdaad ook aan de orde. Daar kunnen we ook echt iets mee.

Mens & Samenleving - participatie

Door: Gerrit Overmans – poho-voorzitter arbeidsparticipatie.

Blij om ook eens te denken voor lange termijn personeelsvraagstukken. Nu heel day-to-day invulling. Werkklokken bekender maken bij werkgevers. Opdracht: lokale bedrijfsleven meenemen bij alles waar we mee bezig zijn. Inclusief echt inclusief: oudere werknemer, >45 jaar. Durven zien dat zij al veel waarde hebben en te bieden hebben.

Leefomgeving & Milieu - Mobiliteit

Door: Rolf Vullings – poho-voorzitter mobiliteit.

De ruit voor de snelwegen. 629 gaan we realiseren, weten we zeker.

Fietsroute ook dwars door Waalwijk. W2-station. Heel graag in Hart van Brabant.

Economie

Door: Ronald Bakker, poho-voorzitter economie.

Huisvesting viel op. Niet alleen arbeidsmigranten, maar ook huisvesting in het algemeen. Interessante huisvesting kan mensen elders uit Nederland hier naartoe trekken. Dat is een belangrijke economische stimulans. Circulaire economie, duurzaamheid. We moeten niet iets nieuws verzinnen. Alles wat goed gaat, moeten we vooral blijven doen.

Midpoint Brabant: voelt soms als ver weg. We initiëren veel projecten, we proberen veel. We moeten ook durven falen. “Er staat zoveel op het lijstje, kan er niet wat worden opgeruimd”. In het algemeen: we meten proberen initiëren en proberen, maar ook vaststellen om succes te beoordelen en soms ergens van af stappen. Leren en falen, vallen en opstaan: zo komen we verder.

Slotwoord Theo Weterings

Naast de doelstellingen die poho's hierboven formuleren nog een paar andere thema's en inhoudslijnen:

- Binnen financiële kaders naar systeemwijzigingen en andere aanpak. Meer vanuit mens, gezin en kind denken.
- Onderwijs en arbeidsmarkt als nadrukkelijker thema in de SMA.
- Ontschotten verder samenvatten als 'minder systeemdenken'.
- Hart van Brabant als onderwijsregio profileren.
- Grootste werkgevers die we hebben: zorg en onderwijs.
- Hoger onderwijs bestaat al meer dan 100 jaar in onze regio. In 2019 het jaar van 'emancipatie van het hoger onderwijs – 100 jaar in de regio'.
- Aandacht voor circulair en duurzame leefomgeving. In het oude denken de harde en zachte sector. We willen in een veilige, gezonde omgeving leven. Leven lang ontwikkelen en gezond opgroeien in deze regio.
- In 2030 nog meer voorlopers in deze regio.
- Governance en positionering: uitgaan van de eigen kracht van de 9 deelnemende gemeente. Wat doet elke gemeente al? Zijn we bereid om die parel vanuit die gemeente gezamenlijk te gaan brengen. Wat zijn dan de parels van de regio gezamenlijk?
- Regionale samenwerking kan goed bestaan naast lokale eigenheid. Wat ons gezamenlijk bindt en we naar buiten willen uitdragen.
- Eerst de inhoud, dan positie en dan governance. Meer doen aan informatie verstrekking aan raden, gezamenlijkheid zichtbaar maken, is er mogelijkheid om meer interactie te doen tussen raadsvertegenwoordigers en bestuurders in de poho. Zijn we bereid om regiobelang boven eigen belang te stellen. Daarna gaat het over de kolom financiën. Nadat prioriteiten zijn gesteld, doelstellingen zijn geformuleerd en vertrouwen vanuit gemeenteraden in regionale samenwerking is uitgesproken. Dan is het verschuiven van bijdragen en we zelfs voordelen kunnen halen door het samen doen.